

מסורת הש"ס

רש"י

הנודר מן הירק פרק שביעי נדרים

ר"ן

נז.

עין משפט
נר מצוה

(א) לעיל מו. נז. לקמן נז.
(ב) לעיל לו. א. רש"י מו.

הגהות הב"ח

(א) במשנה שאני אוכל
לכלי וכן בכל העמוד
(ב) רש"י ד"ה מותר
וכי עד הפסח הק"ד
ואח"כ מ"ה אסור לאכול
ולהתכנסות אחר הפסח
אפילו אחר הפסח וכו' מכל
מה ששעשה:

פירוש הרא"ש

מתני' קונם פירות האלו
עלי ב' אסור בחילופיהן
ובגידוליהן. אם החליפין
לשתכלם אסור המחליף
בדמיון מדרבנן אסור דמי
כל אסורי הנאה וגדולי
קונם אסורים בגדולי הקדש
היה עומד בארץ ואמר קונם שאת
נהנית לי עד הפסח אם תלכי לניח
אציק מעשקי עד החג הלכה לפני
הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח:
הלכה

אסור לאכול ולהתכנסות אחר הפסח
את לבית אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח

בגידוליהן דמו לאו דוקא בנאמר אלו דבכל אסורי הנאה נמי אסירי חילופיהן וכיון (להאי או דלמא) דאלו לאו דוקא כי נימא נמי דמשום כוונת הנודר הוא משמע דאלו לאו דוקא דהא דמי דרמי דר חמא לא אסתפק באלו אי דוקא אי לאו דוקא יט לי לומר דלעולם אלו דוקא ואפילו נימא דטעמא משום דחילופיהן בגידוליהן דמו משום דהוא טעמא לא סגי אלא להסתיק על המחליף עצמו אבל לאסור לאחר לא ומתני' פסיק ומני אסור בחילופיהן ובגידוליהן אפילו החליפין אחר והאי אסורה על כרחיך משום אלו הוא דהא חלוףי אסורי הנאה כשהחליפין אחר לא אסירי ורמי דר חמא לעיל הכי קאמר פשיטא לי דכשהחליפין אחר משום אלו מתסר הלכך דוקא נודר אסור אבל מודר לא מיהו הא מיבעיא לי החליפין הוא אי מתסרי חליפין דוקא משום אלו דנימא דדוקא גבי נודר אבל מודר לא כי היכי דלמר כשהחליפין אחר או דלמא נהי דכשהחליפין אחר אסירי דוקא משום אלו כשהחליפין הוא לא נריך אלו דטעמא משום דחילופיהן בגידוליהן דמו לא שנה נודר ולי"ש מודר ודקתני תנא אלו משום החליפין אחר נקט ליה דכלא אלו לא מתסר בחילופיהן. כן נראה לי וכבר כתבתי מזה למעלה [נז.]: שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן. דנהי דשאני אוכל שאני טועם מפיס אסורא אפי' הכי לא מיתסר בחילופיהן ובגידוליהן דהא כי אכלי חליפין וגידולין לא טעים הנהו פירות דאסר עליה: בדבר שזרעו כלה שאני זרעו ורעו כלה אפי' גידולי אסורין. אסורה מתני' קאי. וי"ק מאי דלמרי' ברישא אסור בגידוליהן דמשמע דוקא בגידוליהן מתסר אבל בגידולי גדולין כלה הני מילי בדבר שזרעו כלה דבכי האי גוונא נהי דבגידולין ראשונים מיתסר דאע"ג דליכא מידי ממאי דאסר בגידולין דהא זרעו כלה אפי' הכי לא גריעי גידולין מחליפין דחליפין נמי אע"ג דלית בהו מידי ממאי דאסר עליה אפי' הכי אסירי מיהו בגידולי גידולין שרי דכיון דגידולין בדבר שזרעו כלה כחליפין דמו כי היכי דחליפין חליפין מותרין כדמוכה לעיל בהשומפין [מז.]. גבי מכרן וקדש בדמיהן מקודשת ה"י גידולי גידולין שרי ומש"ה קתני ובגידוליהן דמשמע אבל גידולי גידולין לא משום דמיירי בדבר שזרעו כלה. וכן נמי סיפא דשאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן דוקא בדבר שזרעו כלה אסור הללו מעורב בהן מן האסור הראשון ונדרים הוה להו דבר שיש לו מתירין כדלמרי' בגמרא [נז.]. וכל דבר שיש לו מתירין אפילו בחלף לא בטיל [יבא ג.]: האומר לאשמו קונם מעשה ידיך עלי וכו' אסור בחילופיהן ובגידוליהן. אשמועינן רבותא דמיידח פירותיו של פלוני כי הכא דייחא מעשה ידי אשתו כאומר אלו דמי ומתסר בחילופיהן ובגידוליהן. ולא תקשי לך מעשה ידיה דבר שאין בו ממש הוא דליכא לאוקמה בנאמר קונם ידיך למעשהיה אי נמי מעשה ידי אשתו כדלמרי' דבר שיש בו ממש הוא. מיהו כתב הרב רבי יונה ז"ל דלא מתסר אלא כנגד מעשה ידיה שאם אשתו טחנה ואפתה ומכרה לחם להיות מעות שכנגד טחינה ואפיה שלה ודכנגד חטים שלו: שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן. דהך סיפא נמי אשמועינן רבותא טפי ממיתתין קמיתא דאע"ג דלמר אלו כיון דאסיק בדבוריה שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן דהא מעשה ידי אשתו כאלו דמי וכדכתיבנא ואפילו הכי קתני עלה שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן דשאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן ליכא טעמא דאסורא הלכך כי אסיק בדבוריה שאני אוכל שאני טועם למשרינהו אמת. והיינו רבותא דהאי שאני אוכל דהך מתני' טפי משאני אוכל דמתני' קמיתא דשאני אוכל דרישא לא קאי אאלו ורמי' לדבר בפרק הנודר מן המבושל (לעיל דף נז. ב.) בעי למפשט דבעין דשאני אוכל דוקא דמתני' מותר בחילופיהן ובגידוליהן דמשמע הא ביוצא מן אסור ואם איתא דשאני אוכל דרישא קאי אאלו היכי פשטינן מינה שאני הכא דלמר אלו אלא ודאי כדלמרי' שאת עושה איני אוכל עד הפסח וכו' מותר לאכול ולהתכנסות לאחר הפסח. דלא מספקינן דלמא עד הפסח קאי על שאת עושה ואיני אוכל לעולם קאמר דאי הכי הוה ליה למימר שאת עושה עד הפסח איני אוכל דקתני סיפא ומדלא קאמר הכי משמע דעד הפסח אכילה קאי (נמי א.): שאת נהנית לי עד הפסח וכו'. הך מתני' פרישנא לה לעיל בפרק ואלו מותרין (דף טו.) לרב יהודה כדלית ליה ולרב נחמן כדלית ליה:

מתני' קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן. משום דכיון שפרט הדברים הנאסרים עליו שזינהו עליה כהקדש ומש"ה מתסר בחילופיהן ובגידוליהן כי היכי דחלוףי הקדש וגדוליו אסירי דלא דמי לנודר סתם מן האמנים ומן הענינים שכיון שלא פרט ואסר עליו כל המין לא עשאו עליו הקדש שלא נמכוון אלא מאכילת אותו מין ומש"ה לא מתסר בחילופיהן ובגידוליהן אלא כפורט כי הכא דלמר פירות האלו. והוא הדין נמי דאם אמר פירות מקום פלוני או פירותיו של פלוני דכיון שיידח הרי הוא כפורט ואסור בחילופיהן ובגידוליהן וכמו שנפרש במשנה שלפנינו בס"ד. וכי תימא היכי אמרינן דמאי דמתסר בחילופיהן ובגידוליהן משום פורט הוא והא דבי רמי דר חמא לעיל צ"י השומפין (דף מז.) קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן ופסיקיה דרמי דר חמא הוא אי טעמא דמתניתין משום כוונת הנודר הוא הלכך דוקא נודר אסור אבל מודר לא או דלמא דלא משום כוונת הנודר הוא אלא משום דחילופיהן בגידוליהן דמו והוא הדין בכל אסורי הנאה שחילופיהם אסורים למחליף עצמו וכמו שכתבתי למעלה. ובדואי אי טעמא דחילופיהן

קונם פירות האלו עלי. ואלו גרסי' פירות אלו: אסור בחילופיהן ובגידוליהן. דכיון דאסור קונם סתם ואלו חזרי אכילה אסר עצמו בין בחילופיהן בין בגידוליהן: שאני אוכל שאני טועם. לא אסר עצמו אלא בגוף הפירות: בדבר שזרעו כלה. בגידולין הוה כגוף אסר: אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין. כגון נבללם שאין הנבלל כלה אלא מוסף אחרים עליו הלכך גידולין כגופן: האומר לאשמו קונם מעשה ידיך. אם משעל לי מחלל אסור בחילופיהן אם היינו לו מחלל והחליפין פי' בפירות: בגידולי פירות שלקח מן החליפין: שאני טועם מותר בחילופין: שלא אסר עצמו אלא מוס' אכל בדבר שאין זרעו כלה אסור בגידולי גידולין ומשכחת לה כגון ששעל אילן או רע דבר שאין זרעו כלה ומתא שגידולין אסורין: עליון דהיינו כמו מעשה ידיה והלכך גידולי גידולין אסורין בדבר שאין זרעו כלה אבל בדבר שזרעו כלה בגידולין אסורין. אסורין גידולין מותרין: קונם שאת עושה איני אוכל עד הפסח. ממה שאת עושה ואשמועינן דלא תימא דה"ק איני אוכל מכל מה ששעשה עד הפסח לעולם וכן כולם אשמועינן והלכה לפי הפסח אסורה

מובא רש"י

קונם הן לפי. ואי קונם הן על פי, אסור בחילופיהן. אם נחלפין פירות אחרות ודבר שלא נא לעולם הוא, ובגידוליהן. שטען והגדיל (קדוש יח.). שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג. כגון דקאי בלדך ואמר קונם תהא הנאה שלי מחלל ומשקע עד הפסח אם תלכי לבית אביך מכלן עד החג עד פסח (קדוש יח.).

תוספות

קונם פירות האלו עלי. ואלו גרסי' פירות אלו: אסור בחילופיהן ובגידוליהן. דכיון דאסור קונם סתם ואלו חזרי אכילה אסר עצמו בין בחילופיהן בין בגידוליהן: שאני אוכל שאני טועם. לא אסר עצמו אלא בגוף הפירות: בדבר שזרעו כלה. בגידולין הוה כגוף אסר: אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין. כגון נבללם שאין הנבלל כלה אלא מוסף אחרים עליו הלכך גידולין כגופן: האומר לאשמו קונם מעשה ידיך. אם משעל לי מחלל אסור בחילופיהן אם היינו לו מחלל והחליפין פי' בפירות: בגידולי פירות שלקח מן החליפין: שאני טועם מותר בחילופין: שלא אסר עצמו אלא מוס' אכל בדבר שאין זרעו כלה אסור בגידולי גידולין ומשכחת לה כגון ששעל אילן או רע דבר שאין זרעו כלה ומתא שגידולין אסורין: עליון דהיינו כמו מעשה ידיה והלכך גידולי גידולין אסורין בדבר שאין זרעו כלה אבל בדבר שזרעו כלה בגידולין אסורין. אסורין גידולין מותרין: קונם שאת עושה איני אוכל עד הפסח. ממה שאת עושה ואשמועינן דלא תימא דה"ק איני אוכל מכל מה ששעשה עד הפסח לעולם וכן כולם אשמועינן והלכה לפי הפסח אסורה

הכי: שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג. עומד בחודש אחד לפני הפסח ואמר קונם שלא תהא נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך מעשקי ועד החג עד הפסח כלומר אם הלכה לבית אביה: